

Stress som upphov till hjärnskada hos barn

Hippocampus, den sjöhästformade strukturen i limbiska systemet, associeras framför allt med neuronala nätverk som reglerar minnesfunktioner och har därför särskilt intresse som en indikator för stress och långdragen psykisk traumatisering. Hos vuxna med posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) har man funnit en volymreduktion av denna bilaterala struktur, vilket inte tidigare är visat hos barn. Huruvida detta fynd hos vuxna är ett resultat av stressen i sig eller om personer med en konstitutionellt liten hippocampus är särskilt sårbara för PTSD är inte klarlagt. Hippocampus har hög densitet av receptorer för glukokortikoider. Det har antagits att den patologiska mekanismen för en påverkan skulle drabba framför allt pyramidcellerna i hippocampus vad gäller morfologi och livslängd till följd av ökad sekretion av kortisol från binjurarna.

I en artikel i Pediatrics rapporteras nu den första longitudinella studien av 15 barn, med en medelålder på dryga 10 år, som följts under 18 månader. Alla barn hade upplevt en eller flera traumatiska händelser, enligt definitionen i Diagnostic and Statistical Manual of Mental Dis-

orders, fourth edition (DSM-IV), som resulterat i PTSD och som viktats enligt Clinician-Administered PTSD scale for Children and Adolescents (CAPS-CA).

CAPS-CA-index och upprepade bestämningar av kortisol i saliv, justerade för pubertal utveckling, analyserades och jämfördes med upprepade och sofistikerade MRI-undersökningar av hippocampus-volym.

Resultaten visar att hög koncentration av kortisol och höga PTSD-värden var associerade med en förändring av volymen av hippocampus under den 12–18 månaders period som undersökningen pågick. En morfologisk förändring av centrala organ i centrala nervsystemet kan således uppkomma tidigt i livet.

Författarna är noga med att påpeka att detta är att betrakta som en pilotstudie och att resultaten därför måste tolkas med försiktighet.

Carl Lindgren
överläkare, Barn- och ungdomssjukvården
i Hälsingland

Carrion VG, et al. Stress predicts brain changes in children: a pilot longitudinal study on youth stress, posttraumatic stress disorder, and the hippocampus. *Pediatrics*. 2007;119:509-16.

ASA i hög dos skyddar mot koloncancer

Långtidsbehandling med acetylsalicylsyra (ASA) i hög dos skyddar mot koloncancer. Det visar en forskargrupp från Storbritannien i en artikel i *Lancet*.

Forskarna har utgått från två omfattande studier med sammanlagt drygt 7 500 personer. Studierna initierades på 1970- och 1980-talen och omfattar patienter som behandlats med ASA i hög dos, 300 mg per dag, under minst fem år. Därefter har deltagarna följts under ytterligare 20 år. Resultaten visar att incidensen av koloncancer sjönk hos ASA-behandlade och att det minskade antalet fall kom efter en ordentlig latens. Under perioden 10–15 år efter behandling sjönk incidensen med 74 procent bland ASA-behandlade jämfört med placebogruppen. Att patienterna fick hög dos av preparatet, 300 mg dagligen, tycks vara centralt.

Tidigare genomförda, omfattande amerikanska studier har inte lyckats visa en lika kraftigt skyddande effekt när preparatet har givits i doserna 162 eller 50 mg per dag eller då det givits i hög dos

mer sällan än dagligen. *Lancet* konstaterar på ledarplats att studien ger »övertygande bevis för att ASA i biologiskt relevanta doser minskar incidensen av koloncancer«. Högdosbehandling med ASA är som bekant förknippat med biverkningar såsom ökad risk för gastrointestinal blödning, varför den skyddande effekten mot kolonmalignitet måste vägas mot kostnaderna i form av biverkningar. För patienter med hög risk att utveckla koloncancer kan det vara motiverat med ASA-behandling, skriver författarna, som samtidigt poängterar att mer forskning krävs kring vilka patientgrupper som är betjänta av behandling.

Det föreligger vidare skillnader mellan olika länder vad gäller screening för koloncancer, vilket också är en faktor som måste inkluderas vid val av vilka patienter som bör behandlas med ASA, konstaterar tidskriften.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist

Lancet. 2007;369:1603-13.

Värdet av »alarmsymtom«

För primärvården är det en av de stora utmaningarna att i ett flöde av patienter med benigna åkommor identifiera det fåtal som är svårt sjuka, t ex i en malign sjukdom, så tidigt som möjligt. Nu har forskare från Storbritannien analyserat värdet av ett antal »alarmsymtom« som bör göra kliniker medvetna om att patienten ska utredas extra noggrant.

Författarna har utgått från 762 325 patienter som sökte vård vid 128 primärvårdskliniker i Storbritannien mellan 1994 och 2000. Data om patienterna har inhämtats från databasen General Practitioners Research Database (GPRD), som omfattar primärvårdsdata från ett stort antal kliniker i Storbritannien.

Inkluderade patienter sökte för hematuri, hemoptys, dysfagi och rektal blödning. Samtliga patienter var över 15 år, och ingen hade en känd cancerdiagnos sedan tidigare. Det var första gången patienterna sökte för nämnda symtom. Drygt 11 000 patienter sökte för hematuri. Av dessa visade sig 472 män och 162 kvinnor vara drabbade av cancer i urinvägarna, vilket motsvarar 7,4 procent av de sökande med blod i urinen. Bland de 5 999 sökande för dysfagi noterades 231 fall av cancer i esofagus, 150 hos män och 81 hos kvinnor. 4 812 patienter sökte med hemoptys, och bland dessa noterades totalt 301 fall av cancer i luftvägarna.

Författarna konstaterar att nyttillkomna alarmsymtom, som hemoptys, hematuri, rektal blödning och dysfagi är associerade med ökad förekomst av malign sjukdom. Det prediktiva värdet av symtomen är, föga förvånande, högre ju äldre patienten är, och det är därtill högre hos män än hos kvinnor. Hemoptys och dysfagi hos män över 65 år är exempel på två symtom med hög prediktiv faktor för malignitet, skriver forskarna.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

BMJ. doi: 10.1136/bmj.39171.637106.AE

Foto: Science Photo Library

Hematuri är ett av alarmsymtomen som en primärvårdsläkare ska värdera extra noga.